

Terugblik en resultaten 2013

April 2013

Eindtoets Basisonderwijs
Groep 8

zeker weten

1 Inleiding

Deze 'Terugblik en resultaten 2013' gaat over de resultaten van alle leerlingen die deelgenomen hebben aan de Eindtoets Basisonderwijs 2013. Zij maakten een van de volgende vier versies: de papieren Eindtoets Basis, de digitale Eindtoets Basis, de papieren Eindtoets Niveau of de digitale Eindtoets Niveau.

De opgaven in de Eindtoets Basis zijn gemiddeld moeilijker dan de opgaven in de Eindtoets Niveau. Toch kun je de resultaten van de Eindtoets Basis en de Eindtoets Niveau onderling vergelijken. Dat komt door het gebruik van standaardscores. Een standaardscore is de uitkomst van een berekening¹. Voor die berekening heb je het aantal goed gemaakte opgaven **op de Eindtoets Basis** nodig. Voor leerlingen die een Eindtoets Niveau hebben gemaakt, is een extra stap nodig. Stel dat een leerling op de Eindtoets Niveau 127 opgaven goed heeft gemaakt. Die 127 wordt dan eerst omgezet naar een (geschat) aantal goed dat deze leerling op de Eindtoets Basis zou hebben behaald, bijvoorbeeld 108. Het omgezette aantal goed (108) gebruiken we vervolgens bij het berekenen van de standaardscore.

De laagste standaardscore is 501, de hoogste 550. Op alle vier de Eindtoets-versies (Basis en Niveau, papier en digitaal) zijn alle standaardscores mogelijk. Je kunt dus niet aan de standaardscore zien welke versie de leerling gemaakt heeft.

Resultaten

De tabellen en figuren in de 'Terugblik en resultaten 2013' zijn gebaseerd op de resultaten van 160.304 leerlingen. Dat is 97% van het aantal leerlingen dat vooraf door de scholen werd ingeschreven (165.275). Aan het facultatieve onderdeel Wereldoriëntatie deden 124.253 leerlingen mee (circa 78% van het totaal aantal deelnemende leerlingen). Het aantal deelnemende scholen was 6061. Ter vergelijking: in 2012 ging het om 156.947 leerlingen van 6040 scholen. In dat jaar maakten 124.464 leerlingen (circa 79% van het totaal aantal deelnemende leerlingen) het onderdeel Wereldoriëntatie.

Hieronder staat een overzicht van het aantal deelnemers en de landelijk gemiddelde standaardscores.

	Eindtoets Basisonderwijs 2006 – 2013	
	Aantal leerlingen	Gem. standaardscore
EB2006	149920	534,8
EB2007	143507	535,1
EB2008	145154	535,0
EB2009	146826	535,1
EB2010	147100	535,4
EB2011	151103	535,5
EB2012	156947	535,5
EB2013	160304	535,0

Bij het vaststellen van de standaardscores houden we rekening met de moeilijkheid van de opgaven. Daardoor is de standaardscore over de jaren heen vergelijkbaar; het maakt dus niet uit welke jaargang van de Eindtoets de leerling heeft gemaakt.

¹ De standaardscore is een getal op een schaal van 501 tot en met 550. De omzetting van het totaal aantal goed dat een leerling behaalt (de ruwe score) naar deze schaal wordt gedaan door de ruwe score te vermenigvuldigen met een getal (A*) en er daarna een vast getal (B*) bij op te tellen. Omdat de Eindtoets niet ieder jaar precies even moeilijk is, zijn A* en B* ieder jaar verschillend. De wetenschappelijke verantwoording van de Eindtoets Basisonderwijs bevat uitgebreide informatie over standaardscores. U kunt de [verantwoording](#) downloaden of inzien op de website van Cito.

Hieronder vindt u de scores op het totaal en op de onderdelen van de (papier) Eindtoets Basis 2013, aangevuld met enkele psychometrische gegevens. Deze toets werd gemaakt door 129.862 leerlingen.

Psychometrische kenmerken van de Eindtoets Basis 2013 (n = 129862)

Onderdeel	Aantal opgaven	Gemiddelde score	Standaard-deviatie	KR20*	Correlaties			
					Totaal	Taal	Rek-Wisk.	Studievh.
Totaal	200	147,04	23,9	.94	1.00			
Taal	100	74,19	11,54	.88	.90	1.00		
Rekenen-Wiskunde	60	43,34	9,86	.90	.86	.59	1.00	
Studievaardigheden	40	29,51	5,67	.79	.88	.74	.68	1.00

* De KR20 is een index voor de betrouwbaarheid van toetsen en testen. De betrouwbaarheid van de Eindtoets is zeer hoog te noemen.

Hieronder staat dezelfde tabel, maar dan voor de papieren Eindtoets Niveau. Deze toets werd gemaakt door 22.280 leerlingen.

Let op: in de onderstaande tabel staan omgezette scores, niet de daadwerkelijk behaalde aantallen goed. Door het gebruik van omgezette scores zijn beide tabellen onderling te vergelijken. De leerlingen die de Eindtoets Niveau maakten, zouden gemiddeld 103,25 opgaven goed hebben op de Eindtoets Basis. Van de 100 opgaven Taal zouden zij er ruim 55 goed hebben, van de 60 opgaven Rekenen ruim 27 en van de 40 opgaven Studievaardigheden bijna 21.

Psychometrische kenmerken van de Eindtoets Niveau 2013 (n = 22280)

Onderdeel	Aantal opgaven	Gemiddelde score	Standaard-deviatie	KR20	Correlaties			
					Totaal	Taal	Rek-Wisk.	Studievh.
Totaal	200	103,25	23,33	.93	1.00			
Taal	100	55,37	12,42	.89	.84	1.00		
Rekenen-Wiskunde	60	27,22	10,64	.90	.76	.34	1.00	
Studievaardigheden	40	20,67	5,93	.80	.80	.61	.49	1.00

Aan de rechterkant van de tabel voor de Eindtoets Niveau valt op dat de correlatie (samenhang) tussen de onderdelen Taal en Rekenen vrij laag is, zeker in vergelijking met de tabel voor de Eindtoets Basis. De opgaventypen in de Eindtoets Basis en de Eindtoets Niveau zijn vrijwel identiek, dus daar zal het verschil waarschijnlijk niet door veroorzaakt worden. Wat wél zou kunnen, is dat de groep leerlingen die de Eindtoets Niveau maakt, minder consistent presteert dan de groep leerlingen die de Eindtoets Basis maakt. Zo is het denkbaar dat een deel van de leerlingen die de Eindtoets Niveau maken, ofwel niet goed zijn in Taal, ofwel niet goed zijn in Rekenen. Het andere onderdeel maken zij echter relatief goed. Dat zou een verklaring kunnen zijn voor de lage correlatie.

2 Frequenties van individuele scores

Aantal goed en standaardscore

In 2013 behaalden 7772 leerlingen de hoogst mogelijke standaardscore (550). Geen enkele leerling had alle 200 opgaven van de onderdelen Taal, Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden goed. Twee leerlingen maakten slechts één fout.

De frequentieverdeling van de scores (zie Tabel 1) laat zien welk 'aantal goed' er nodig is om een bepaalde standaardscore te krijgen. We geven hieronder een toelichting op deze tabel.

In de linkerkolom (Standaardscore) staan alle waarden die de standaardscore kan aannemen. In de kolommen 'van' en 'tot' staat het 'aantal goed' dat met die standaardscore overeenkomt, links voor de Eindtoets Basisonderwijs 2012 en rechts voor de Eindtoets Basisonderwijs 2013. Voor een standaardscore van bijvoorbeeld 528 moesten de leerlingen in 2012 een aantal goed hebben van 123 of 124 (van de in totaal 200 opgaven); in 2013 krijgen ze diezelfde standaardscore voor een aantal goed van 120 t/m 122. Het lijkt dus of ze in 2013 iets beter af zijn dan in 2012. Maar dat is niet zo, aangezien de toets in 2013 wat moeilijker was dan die van 2012.

In de kolom 'cum%' staat het cumulatief percentage dat met de standaardscore overeenkomt. Bijvoorbeeld: in 2012 behaalde 45,28% van de leerlingen een standaardscore van 535 of lager (die uitkomst vindt u in de rij met standaardscore 535); in 2013 is dit 47,66%. Moeten die percentages niet in beide jaren aan elkaar gelijk zijn? Het antwoord is nee, en daar zijn twee redenen voor.

Soms komt een standaardscore overeen met drie verschillende waarden van 'aantal goed' (een standaardscore van 535 kreeg je in 2012 bijvoorbeeld bij 142, 143 of 144 goed), maar soms ook met twee (de standaardscore 535 komt in 2013 overeen met 140 of 141 goed). Dit is onvermijdelijk als we ervoor willen zorgen dat eenzelfde standaardscore van jaar tot jaar hetzelfde betekent. Daardoor kunnen kleine verschillen in de cumulatieve percentages worden veroorzaakt.

De percentages kunnen echter ook verschillen omdat de leerlingen die in 2013 deelnamen aan de Eindtoets vaardiger of minder vaardig zijn dan de leerlingen die in 2012 deelnamen. Dat klinkt plausibel: de gemiddelde standaardscore is in 2013 wat lager dan in 2012.

Toch moeten we voorzichtig zijn met zo'n conclusie. De Eindtoets wordt elk jaar gemaakt door vele duizenden leerlingen, maar dat zijn niet telkens volstrekt vergelijkbare groepen. Het aantal deelnemende scholen is in 2013 met ruim twintig toegenomen: van 6040 naar 6061 scholen. Deze netto toename is het resultaat van veel meer dan twintig mutaties: circa 3% van de deelnemende scholen komt niet in beide bestanden voor. Het gaat dan om scholen die zich in 2012 wel en in 2013 niet inschreven, of andersom. We kunnen er niet zonder meer van uitgaan dat de scholen die weggevallen zijn ten opzichte van 2012 vervangen zijn door een gelijkwaardige groep van scholen in 2013.

Wat geldt voor scholen, geldt ook voor leerlingen. We weten niet zeker of de groepen leerlingen van 2013 en 2012 vergelijkbaar zijn. Het is bijvoorbeeld heel goed denkbaar dat het uitbrengen van een papieren Eindtoets Niveau tot een nieuwe groep deelnemers heeft geleid. Opvallend is dat in vergelijking met 2012 5% meer leerlingen (1.174) waarvan de leerkracht inschat dat ze doorstromen naar brugklatype basisberoepsgerichte leerweg en/of kaderberoepsgerichte leerweg, de toets hebben gemaakt. Het kan zijn dat leerlingen die eerder werden uitgesloten nu wel hebben deelgenomen, omdat zij dit jaar voor het eerst de Eindtoets Niveau op papier konden maken.

Omdat we niet weten of beide steekproeven in de twee opeenvolgende jaren goed (of even goed) de Nederlandse schoolbevolking vertegenwoordigen, kunnen we ook geen harde uitspraken doen over een daling of stijging van de gemiddelde vaardigheid die door de Eindtoets wordt gemeten.

Tabel 1 Frequenties van scores op de Eindtoets 2012 en de Eindtoets 2013

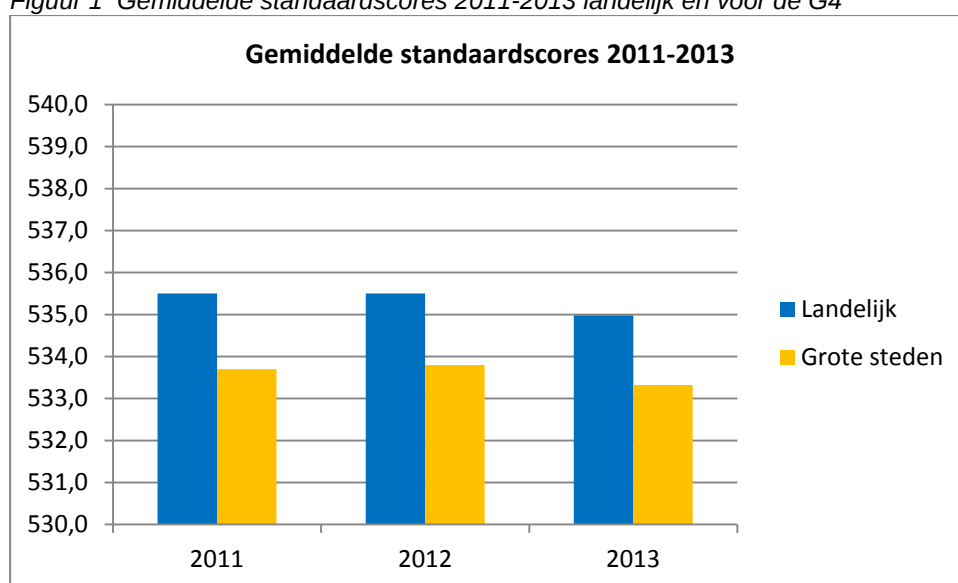
Standaard-score	2012			2013		
	van	tot	cum%	van	tot	cum%
501	0	48	0,00	0	46	0,04
502	49	51	0,01	47	49	0,10
503	52	54	0,02	50	52	0,18
504	55	56	0,04	53	54	0,24
505	57	59	0,08	55	57	0,35
506	60	62	0,12	58	60	0,48
507	63	65	0,20	61	63	0,65
508	66	68	0,32	64	66	0,88
509	69	71	0,49	67	69	1,14
510	72	73	0,62	70	71	1,34
511	74	76	0,86	72	74	1,71
512	77	79	1,22	75	77	2,13
513	80	82	1,64	78	80	2,68
514	83	85	2,18	81	83	3,27
515	86	88	2,78	84	85	3,76
516	89	90	3,27	86	88	4,56
517	91	93	4,08	89	91	5,46
518	94	96	5,07	92	94	6,55
519	97	99	6,17	95	97	7,76
520	100	102	7,46	98	99	8,68
521	103	105	8,91	100	102	10,25
522	106	107	10,00	103	105	11,99
523	108	110	11,72	106	108	13,92
524	111	113	13,65	109	111	15,99
525	114	116	15,81	112	113	17,50
526	117	119	18,14	114	116	19,95
527	120	122	20,68	117	119	22,62
528	123	124	22,48	120	122	25,53
529	125	127	25,33	123	125	28,63
530	128	130	28,47	126	127	30,82
531	131	133	31,74	128	130	34,20
532	134	136	35,19	131	133	37,69
533	137	139	38,79	134	136	41,35
534	140	141	41,37	137	139	45,09
535	142	144	45,28	140	141	47,66
536	145	147	49,43	142	144	51,50
537	148	150	53,67	145	147	55,36
538	151	153	58,02	148	150	59,25
539	154	155	60,98	151	153	63,26
540	156	158	65,42	154	156	67,27
541	159	161	69,91	157	158	69,93
542	162	164	74,33	159	161	73,81
543	165	167	78,67	162	164	77,58
544	168	170	82,76	165	167	81,16
545	171	172	85,42	168	170	84,60
546	173	175	89,08	171	172	86,81
547	176	178	92,28	173	175	89,86
548	179	181	95,07	176	178	92,63
549	182	184	97,13	179	181	94,94
550	185	200	100,00	182	200	100,00

3 Gemiddelde standaardscores landelijk en voor de G4

In dit hoofdstuk laten we zien hoe de gemiddelde standaardscore op de Eindtoets Basisonderwijs zich 'gedraagt' over meerdere jaren heen. Daarbij vergelijken we het landelijke beeld, dat wil zeggen alle deelnemende leerlingen van alle deelnemende scholen, met het totaal van de G4, dat is de groep van vier grote steden (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Utrecht). De G4 lichten we eruit omdat de samenstelling van de leerlinggroepen (bijvoorbeeld naar leerlinggewicht) in deze steden afwijkt van het landelijke beeld. Als we de resultaten van de vier grote steden vergelijken met de landelijke resultaten moeten we ons realiseren dat het hierbij niet gaat om een vergelijking van twee verschillende groepen, maar om de vergelijking tussen een kleine en een grote groep, waarbij de kleine groep deel uitmaakt van de grote. De leerlingen van de vier grote steden behoren immers ook tot de landelijke groep leerlingen. Dit kan tot gevolg hebben dat de verschillen enigszins gedempt worden.

In figuur 1 ziet u voor 2011, 2012 en 2013 de gemiddelde standaardscores van de leerlingen van alle deelnemende scholen, landelijk en voor de vier grote steden.

Figuur 1 Gemiddelde standaardscores 2011-2013 landelijk en voor de G4

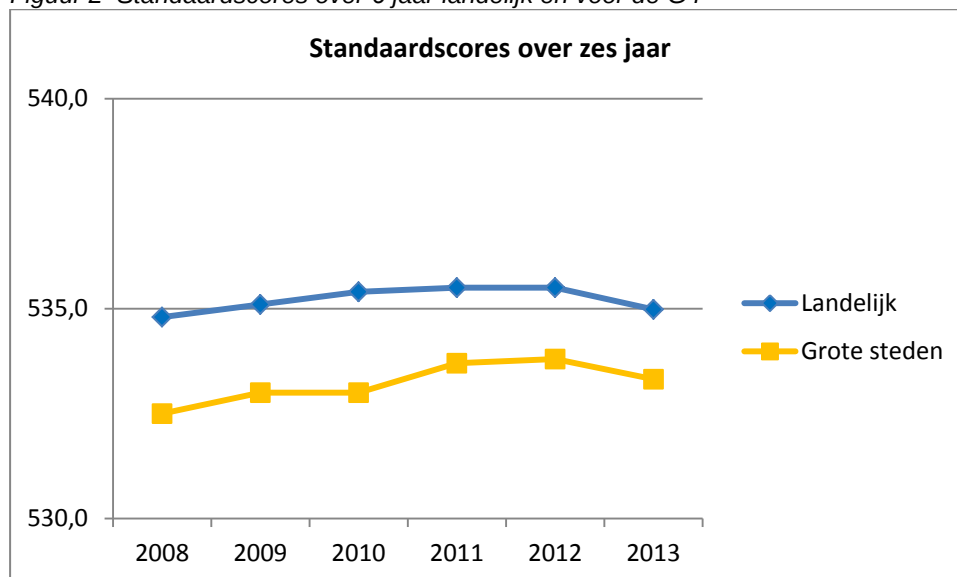
In tabel 2 en figuur 2 (op de volgende bladzijde) staan de landelijke gemiddelde standaardscores² en het gemiddelde van de vier grote steden in de periode 2008 tot en met 2013. Het landelijk gemiddelde schommelt rond de 535. De gemiddelde standaardscore van de G4 ligt daar ongeveer 2 punten onder. In 2011 is het G4-gemiddelde sterker gestegen dan het landelijk gemiddelde. Het verschil tussen beide gemiddelden werd dus kleiner. In 2012 wist de G4 die stijging te consolideren. In 2013 gaat het gemiddelde van de G4 omlaag, geheel in lijn met het landelijke beeld. Het verschil ten opzichte van het landelijk gemiddelde is nog steeds minder dan 2 standaardscorepunten.

Tabel 2 Verdeling gemiddelde standaardscores 2008-2013 landelijk en voor de G4

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Landelijk	534,8	535,1	535,4	535,5	535,5	535,0
G4-totaal	532,5	533,0	533,0	533,7	533,8	533,3

² In de Terugblik gaat het steeds om **leerling**gemiddelden: dit zijn gemiddelden gebaseerd op alle deelnemende leerlingen als eenheid van analyse. In de schoolrapportages bij de Eindtoets worden de scores van deelnemende scholen vergeleken met gemiddelde **school**gemiddelden: dit zijn gemiddelden gebaseerd op alle deelnemende scholen als eenheid van analyse. Leerlinggemiddelden en schoolgemiddelden zijn niet identiek.

Figuur 2 Standaardscores over 6 jaar landelijk en voor de G4

In tabel 3 staat het gemiddeld aantal deelnemende leerlingen per (deelnemende) school. Dat aantal neemt sinds 2008 elk jaar licht toe. Daarvoor zijn verschillende verklaringen mogelijk. Ten eerste zien we waarschijnlijk een weerspiegeling van de demografische ontwikkelingen in Nederland. Het aantal leerlingen in de hoogste groepen van het basisonderwijs neemt sinds het schooljaar 2007/2008 elk jaar enigszins toe; pas vanaf 2015 wordt een lichte daling verwacht (zie de cijfers van DUO over het aantal basisschoolleerlingen uitgesplitst naar leeftijd). Voorts is er een mogelijke invloed van fusies en/of splitsingen van scholen in de afgelopen jaren. Ten slotte dient opgemerkt te worden dat we alleen weten hoeveel leerlingen per school daadwerkelijk de toets hebben gemaakt. Als scholen ervoor kiezen om bepaalde categorieën leerlingen in groep 8 niet aan de toets te laten deelnemen, hoeven ze dat niet aan Cito te melden. Wij hebben alleen zicht op het aantal deelnemende leerlingen van een school en niet op het totaal aantal leerlingen in groep 8 op die school.

Tabel 3 Gemiddeld aantal deelnemende leerlingen Eindtoets per deelnemende basisschool

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Gem. aantal ln. EB	23,64	24,20	24,54	25,20	25,98	26,45

Leerlinggewicht

Op het antwoordblad van de Eindtoets kan het leerlinggewicht worden aangestreept³. Voor het bepalen van het gewicht van de leerling is het nodig te weten welke opleiding de ouders hebben gevolgd.

Er zijn drie gewichten: 0.00, 0.30 en 1.20. Een leerling krijgt het leerlinggewicht

- 0.00 als de opleiding van (één van) de ouders ten minste het niveau heeft van vmbo-gt of mavo;
- 0.30 als de opleiding van beide ouders of de ouder die belast is met de dagelijkse verzorging het niveau heeft van lbo, praktijkonderwijs of vmbo-bb/kb;
- 1.20 als de opleiding van (één van) de ouders het niveau heeft van basisonderwijs of (v)so-zmlk en de opleiding van de andere ouder ten hoogste het niveau van lbo, praktijkonderwijs of vmbo-bb/kb.

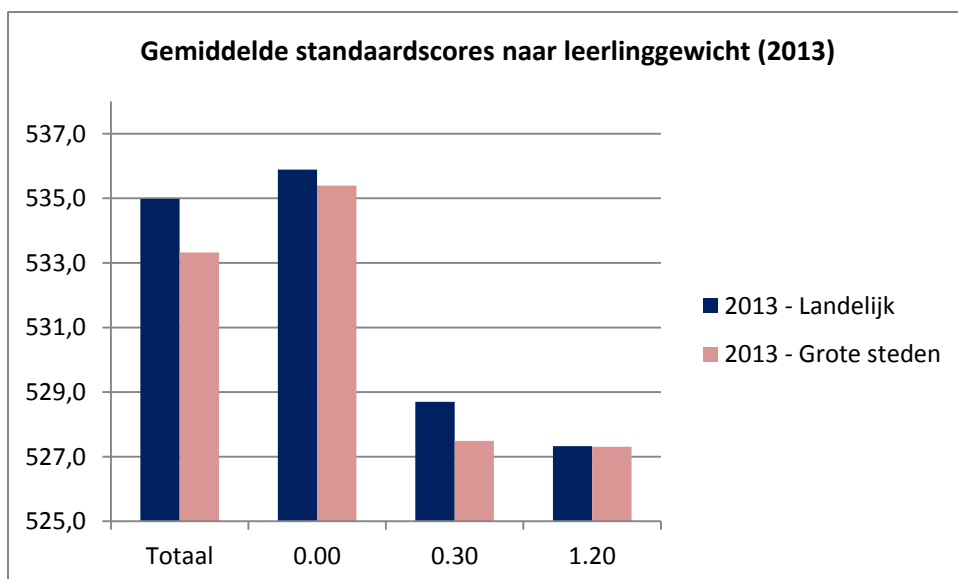
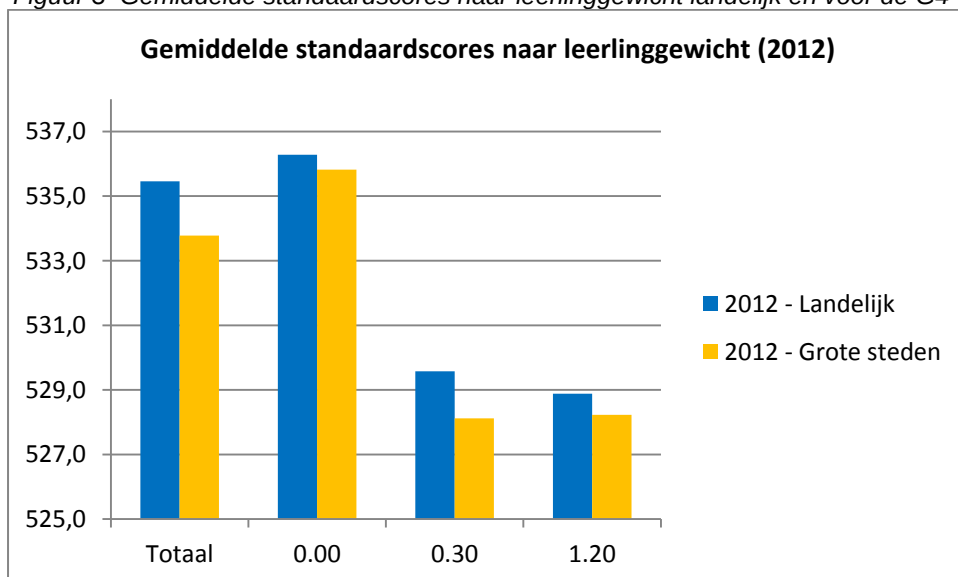
In tabel 4 geven we voor 2012 en 2013 de grootte van deze onderscheiden groepen in aantallen en percentages samen met de gemiddelde standardscore. In de kolom met het vraagteken staan de leerlingen bij wie geen, of meer dan één, leerlinggewicht is aangestreept. Uit de tabel blijkt dat de grote steden naar verhouding veel leerlingen met een hoger leerlinggewicht herbergen. Voor de G4 geldt dat in 2013 18,6% van de leerlingen een 1.20 leerling is, terwijl dat in het hele land 5,2% is. De totale groep 1.20 leerlingen bestaat voor 43,6% uit leerlingen van de vier grote steden. Verder zien we dat leerlingen met een hoger leerlinggewicht gemiddeld een lagere standardscore behalen. Omdat het leerlinggewicht van veel leerlingen (landelijk 15,3%) niet bekend is, dienen we de resultaten voorzichtig te interpreteren. Gelet op de gemiddelde standardscore van de ?-groep lijkt het vooral te gaan om leerlingen met het gewicht 0.00. We weten dit echter niet zeker.

³ Niet voor alle leerlingen is er op het antwoordblad een leerlinggewicht aangestreept. Ook kan Cito de juistheid van de aangestreepte leerlinggewichten niet controleren. Omdat wij het leerlinggewicht op leerlingniveau niet op een andere manier in kaart kunnen brengen, baseren wij ons in dit verslag op de aangestreepte gegevens.

Tabel 4 Aantal en percentage leerlingen en gemiddelde standaardscore landelijk en voor de G4

2012 Landelijk	Totaal	0.00	0.30	1.20	?
Aantallen	156947	117756	11273	8527	19391
Percentages	100	75,0	7,2	5,4	12,4
Standaardscore	535,5	536,3	529,6	528,9	536,8
2012 G4	Totaal	0.00	0.30	1.20	?
Aantallen	18731	12059	1637	3666	1369
Percentages	100	64,4	8,7	19,6	7,3
Standaardscore	533,8	535,8	528,1	528,2	537,4
2013 Landelijk	Totaal	0.00	0.30	1.20	?
Aantallen	160304	116658	10826	8276	24544
Percentages	100	72,8	6,7	5,2	15,3
Standaardscore	535,0	535,9	528,7	527,3	536,0
2013 G4	Totaal	0.00	0.30	1.20	?
Aantallen	19349	12400	1521	3606	1822
Percentages	100	64,1	7,9	18,6	9,4
Standaardscore	533,3	535,4	527,5	527,3	536,0

Figuur 3 Gemiddelde standaardcores naar leerlinggewicht landelijk en voor de G4

Speciale codes

Op het antwoordblad van de Eindtoets kan een code worden aangestreept (de 'leerlingcategorie') waarmee leerlingen kunnen worden ingedeeld in speciale deelnemersgroepen⁴.

- Code I: (Allochtone) leerlingen die aan het begin van groep 8 vier jaar of korter in Nederland zijn en die het Nederlands onvoldoende beheersen om de opgaven in de Eindtoets goed te kunnen lezen.
- Code J: Leerlingen die naar verwachting naar het (voortgezet) speciaal onderwijs of naar het praktijkonderwijs (pro) gaan.
- Code K: Leerlingen die naar verwachting in aanmerking komen voor het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo).

Het is mogelijk dat er twee codes bij een leerling worden aangestreept (I en J of I en K). Dit komt echter zeer weinig voor. Deze leerlingen zijn in de totalen opgenomen als leerlingen met code I.

Leerlingen met een code I of J vallen eigenlijk buiten de doelgroep van de Eindtoets. Scholen kunnen er echter voor kiezen om deze leerlingen toch mee te laten doen. Deelname aan de Eindtoets Niveau ligt dan het meest voor de hand. Die bevat in vergelijking met de Eindtoets Basis minder moeilijke opgaven. Leerlingen met een code K horen wel tot de doelgroep van de toets. Ook voor hen zal de Eindtoets Niveau waarschijnlijk de beste keuze zijn.

Wij weten niet hoe scholen of schoolbesturen in de praktijk met deze doelgroepdefinitie omgaan. Als zij ervoor kiezen om leerlingen van de speciale deelnemersgroepen buiten de deelname te houden, zijn deze leerlingen voor ons 'onzichtbaar'. Wij weten alleen iets over de leerlingen met een code-aanduiding die wél aan de Eindtoets deelnemen.

In tabel 5a vindt u de grootte van de speciale deelnemersgroepen in 2011, 2012 en 2013. Voor het eerst sinds jaren neemt in 2013 het aantal deelnemende leerlingen met een code procentueel iets af. Veel van deze leerlingen maken de Eindtoets Niveau. In tabellen 5b ziet u dat de deelname aan de Eindtoets Niveau in 2013 veel hoger was dan in de jaren daarvoor. Dit heeft ongetwijfeld te maken met het uitbrengen van een papieren Eindtoets Niveau. Tot en met 2012 was de Niveautoets alleen digitaal beschikbaar. Ook werd in 2013 de Eindtoets Niveau voor een bredere deelnemersgroep opengesteld: voor alle leerlingen die naar verwachting naar het vmbo-bb of vmbo-kb zouden gaan. De Niveautoets in vorige jaren was bestemd voor leerlingen met ten minste anderhalf jaar leerachterstand.

Tabel 5a Aantal en percentage leerlingen in speciale deelnemersgroepen in 2011, 2012 en 2013

	aantallen					procenten				
	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K
2011	139974	1168	785	9176	11129	92,63	0,77	0,52	6,07	7,37
2012	145242	833	930	9942	11705	92,54	0,53	0,59	6,33	7,46
2013	148517	656	970	10161	11787	92,65	0,41	0,61	6,34	7,35

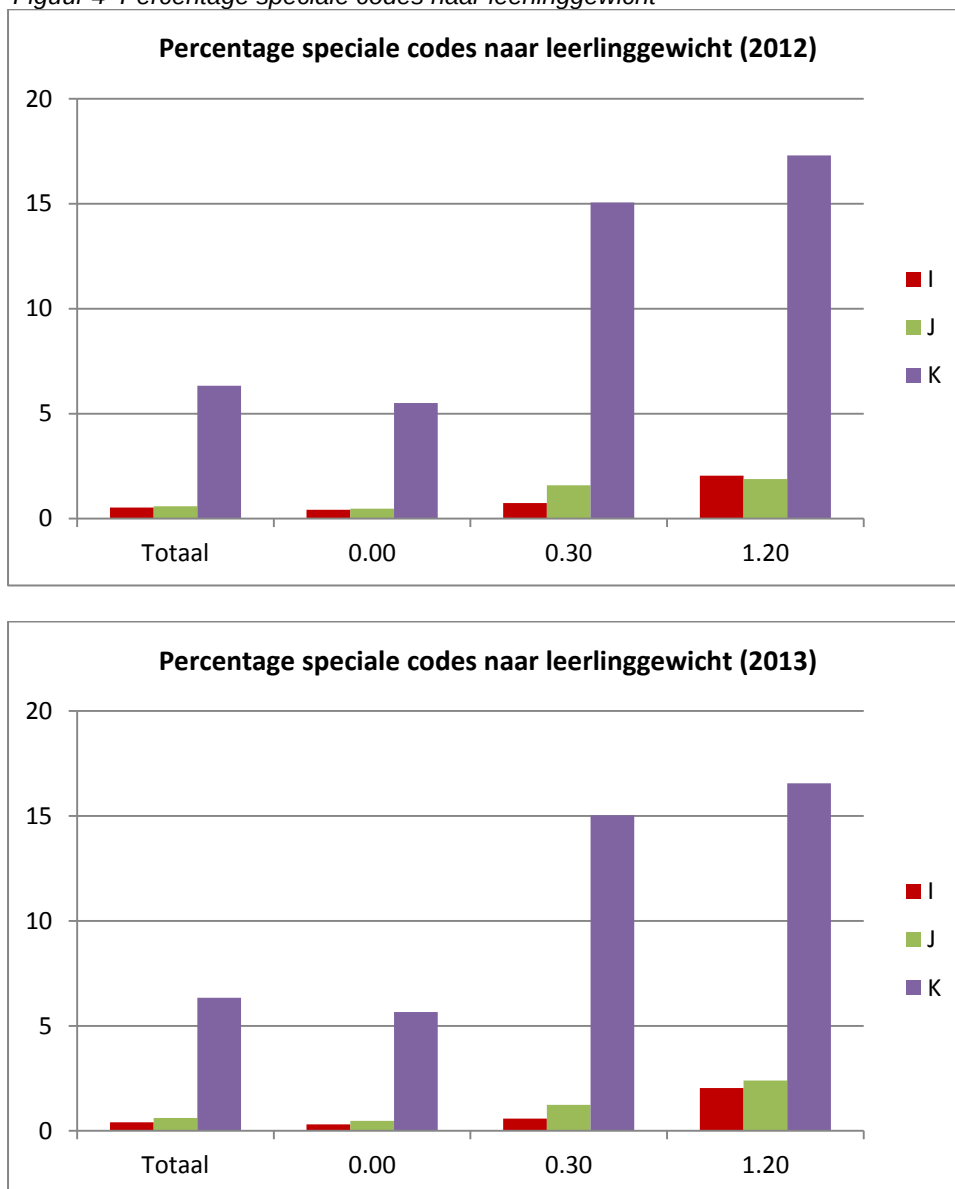
Tabel 5b Deelname leerlingen in speciale deelnemersgroepen aan Basis en Niveau in 2011, 2012 en 2013

	aantallen					procenten				
	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K	geen code	I-code	J-code	K-code	I, J of K
2011										
Basis	139362	1100	490	6644	8234	99,6	94,2	62,4	72,4	74,0
Niveau	612	68	295	2532	2895	0,4	5,8	37,6	27,6	26,0
2012										
Basis	144640	737	551	6443	7731	99,6	88,5	59,2	64,8	66,0
Niveau	602	96	379	3499	3974	0,4	11,5	40,8	35,2	34,0
2013										
Basis	134002	389	264	2000	2653	90,2	59,3	27,2	19,7	22,5
Niveau	14515	267	706	8161	9134	9,8	40,7	72,8	80,3	77,5

⁴ De juistheid van de aangestreepte codes is door Cito niet of slechts beperkt controleerbaar. Omdat wij niet beschikken over andere middelen om deze achtergrondkenmerken in kaart te brengen, zullen wij ons in dit verslag toch moeten baseren op de aangestreepte gegevens.

In figuur 4 tonen we voor 2012 en 2013 het percentage leerlingen naar leerlinggewicht dat behoort tot de speciale deelnemersgroepen. Uit de figuur blijkt duidelijk dat de groep van leerlingen met gewicht 1.20 naar verhouding de meeste leerlingen telt met een code.

Figuur 4 Percentage speciale codes naar leerlinggewicht

Tabel 2 gaf een overzicht van de gemiddelde standaardscores in de afgelopen zes jaar. In tabel 6 geven we wederom deze gemiddelde standaardscores, maar nu alleen voor 2011, 2012 en 2013 en aangevuld met gegevens gebaseerd op alle leerlingen **exclusief de leerlingen met een I- of J-code** en **exclusief de leerlingen met een I-, J- of K-code** (dus voor alle leerlingen waarvoor geen code werd aangestreept).

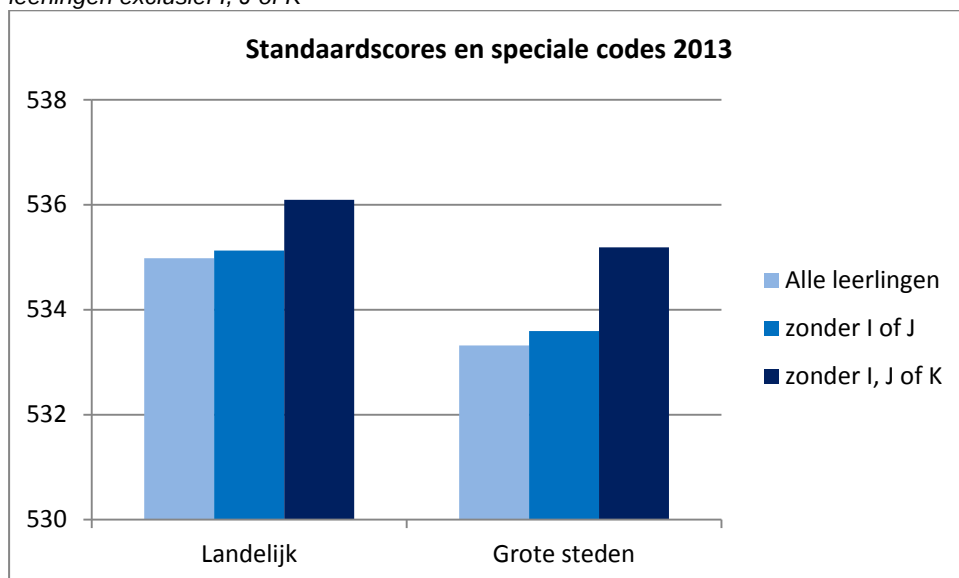
Tabel 6 Gemiddelde standaardscores gebaseerd op alle leerlingen, alle leerlingen exclusief I of J en alle leerlingen exclusief I, J of K

Afname	alle leerlingen			alle leerlingen, exclusief I of J			alle leerlingen, exclusief I, J of K		
	EB2011	EB2012	EB2013	EB2011	EB2012	EB2013	EB2011	EB2012	EB2013
Landelijk	535,5	535,5	535,0	535,6	535,6	535,1	536,5	536,5	536,1
G4-totaal	533,7	533,8	533,3	534,0	534,0	533,6	535,7	535,8	535,2

Voor 2013 geven we in figuur 5 deze informatie ook nog eens grafisch weer.

Dan valt direct op dat de gemiddelde standaardscores exclusief I-, J- en K-leerlingen aanmerkelijk hoger liggen dan de gemiddelde standaardscores exclusief I- en J-leerlingen en de gemiddelde standaardscores gebaseerd op alle deelnemende leerlingen.

Figuur 5 Gemiddelde standaardscores gebaseerd op alle leerlingen, alle leerlingen exclusief I of J en alle leerlingen exclusief I, J of K

4

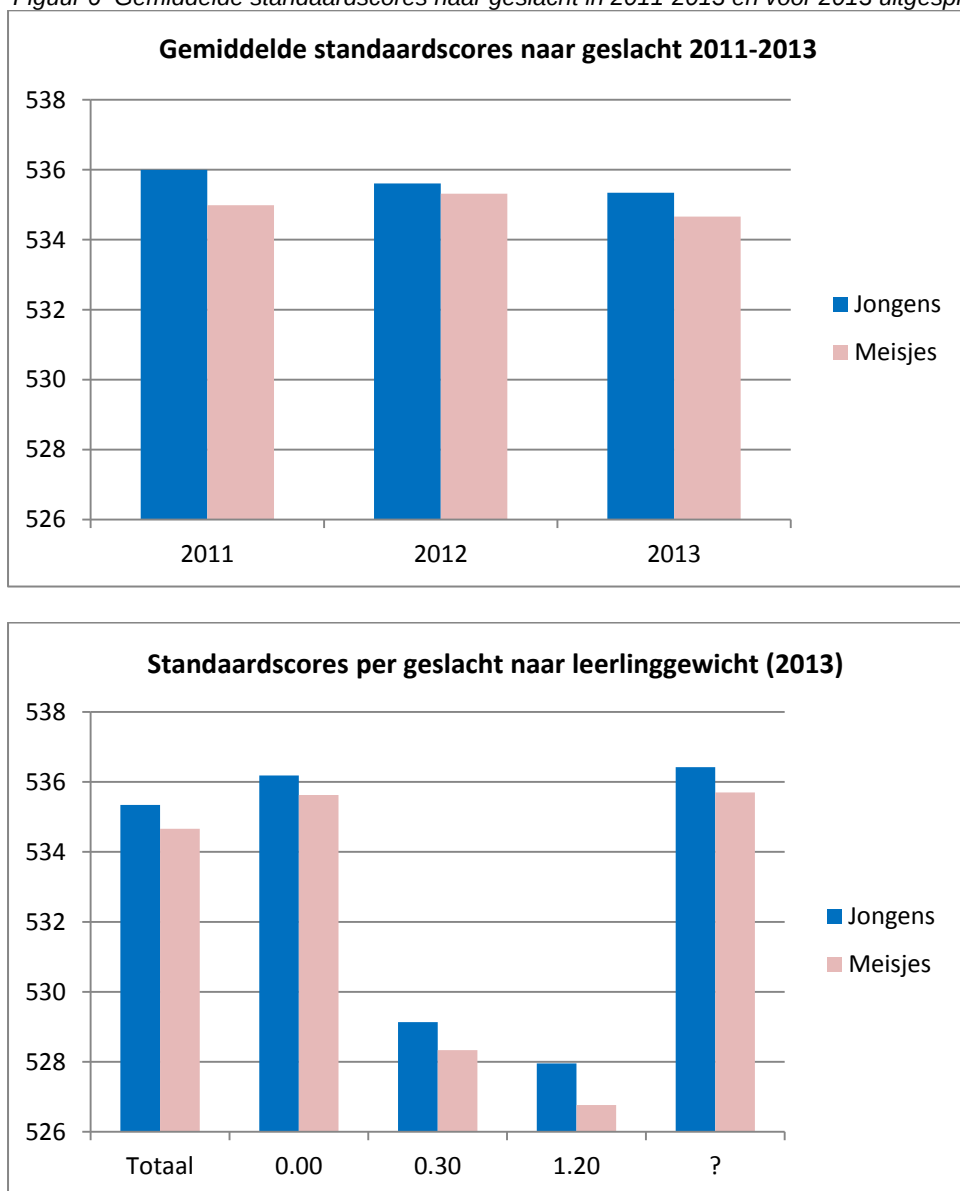
Vergelijkingen tussen jongens en meisjes

Dit hoofdstuk gaat over de resultaten van jongens en meisjes op het totaal en de verschillende onderdelen van de Eindtoets Basisonderwijs.

In het bovenste paneel van figuur 6 vergelijken we voor 2011, 2012 en 2013 de gemiddelde scores van de deelnemende jongens en meisjes. In alle jaren behalen jongens gemiddeld iets hogere standaardscores dan meisjes. In 2011 scoorden de jongens gemiddeld 1,0 standaardscorepunt hoger dan de meisjes, in 2012 bedroeg dit verschil 0,3 standaardscorepunt en in 2013 is het verschil 0,6 standaardscorepunt. Een wisselend beeld, dat bij de bespreking van de afzonderlijke onderdelen verder wordt toegelicht.

In het onderste paneel van figuur 6 worden voor het jaar 2013 de gemiddelde standaardscores van jongens en meisjes uitgesplitst naar leerlinggewicht. In alle gewichtscategorieën behalen de jongens gemiddeld iets hogere standaardscores dan de meisjes.

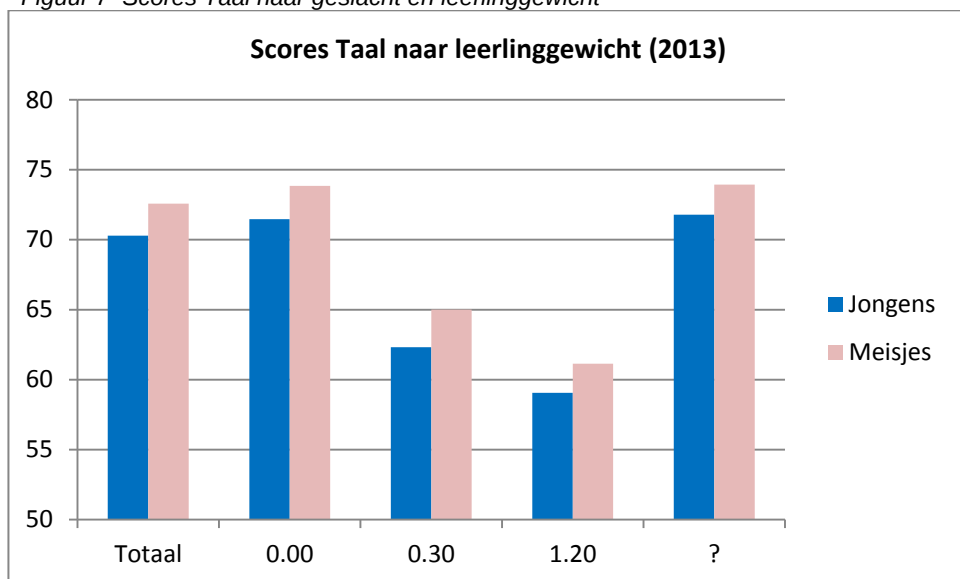
Figuur 6 Gemiddelde standaardscores naar geslacht in 2011-2013 en voor 2013 uitgesplitst naar leerlinggewicht

Het onderdeel Taal telt 100 opgaven. In figuur 7 zien we dat het verschil tussen jongens en meisjes wat betreft de standaardscores niet verklaard kan worden uit de taalscores (aantal goed). De meisjes behalen gemiddeld hogere taalscores dan de jongens en dat verschil is er in alle gewichtscategorieën. Het gemiddelde verschil (voor alle leerlingen) is 2,3 scorepunten. Dit verschil bedroeg in 2011 1,7 scorepunten en in 2012 2,9 scorepunten. Dat het verschil tussen jongens en meisjes op het gebied van Taal in 2013 wat kleiner is geworden, zegt niets over een eventuele voor- of achteruitgang op dat onderdeel. Een dergelijke

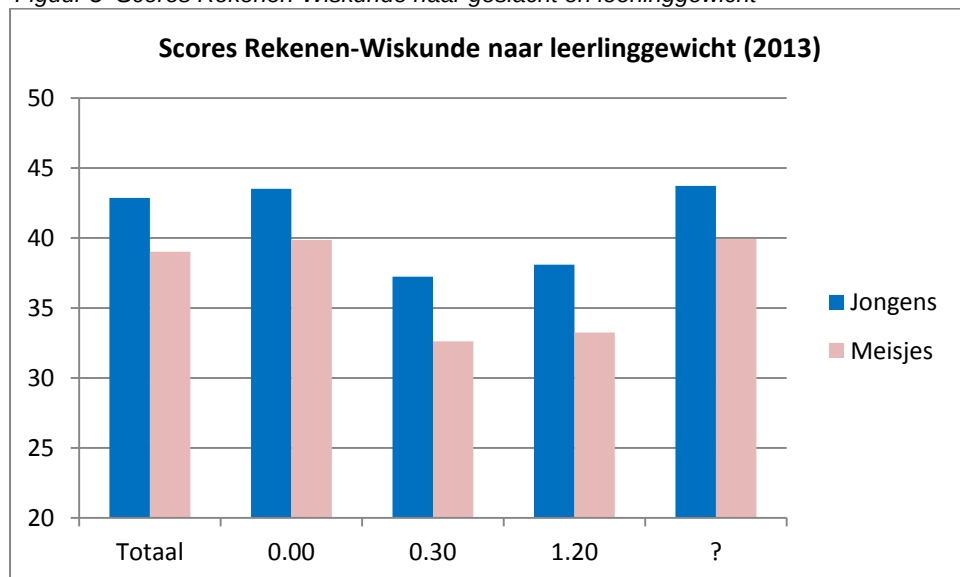
uitspraak kan ook niet alleen op basis van gemiddelde scores worden gedaan: de taaltaken bestaan in de verschillende jaargangen van de Eindtoets uit verschillende opgaven en de moeilijkheid van die opgaven is niet elk jaar precies gelijk. Ook zijn de groepen leerlingen die van jaar tot jaar aan de Eindtoets deelnemen niet exact vergelijkbaar.

Figuur 7 Scores Taal naar geslacht en leerlinggewicht

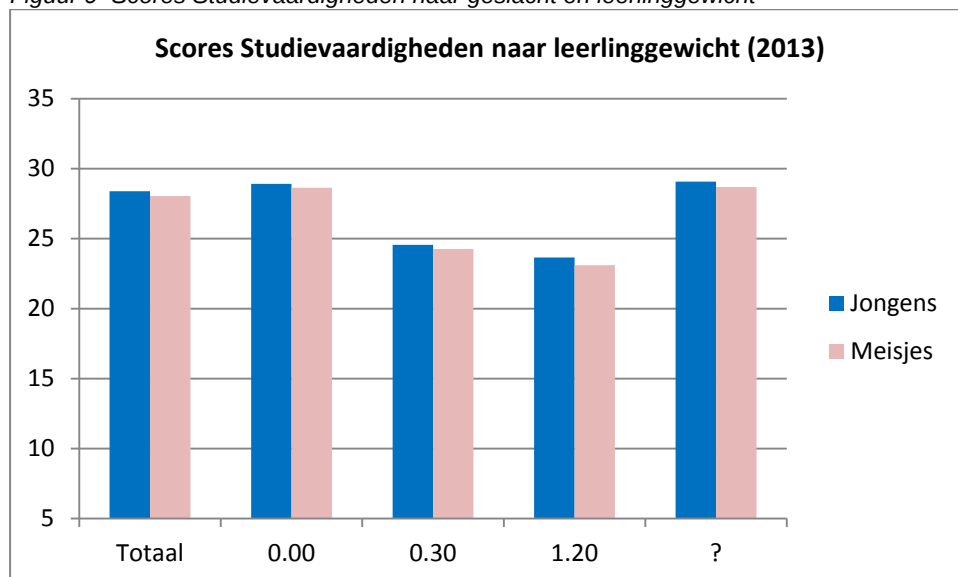
In de figuren 8 en 9 geven we soortgelijke afbeeldingen voor de onderdelen Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden. Bij Rekenen-Wiskunde behalen de jongens gemiddeld een hogere score dan de meisjes. Het verschil is groter dan bij Taal: in 2013 behalen de jongens gemiddeld 3,9 scorepunten meer voor Rekenen-Wiskunde dan de meisjes en ook hier geldt dat het verschil in alle gewichtscategorieën in het voordeel van de jongens is. In 2012 behaalden de jongens gemiddeld 3,5 scorepunten meer dan de meisjes, in 2011 4,0 scorepunten (telkens op een maximum van 60 punten). In vergelijking met 2012 is het verschil tussen jongens en meisjes op het onderdeel Rekenen-Wiskunde in 2013 weer iets toegenomen.

Figuur 8 Scores Rekenen-Wiskunde naar geslacht en leerlinggewicht

Bij het onderdeel Studievaardigheden doen de jongens het eveneens beter dan de meisjes en ook hier is dit verschil in alle gewichtscategorieën aanwezig. Het verschil is echter gering: 0,3 scorepunten in 2013, 0,2 punten in 2012 en 0,5 punten in 2011. In alle gevallen is het verschil bepaald op de score (aantal goed) voor 40 opgaven.

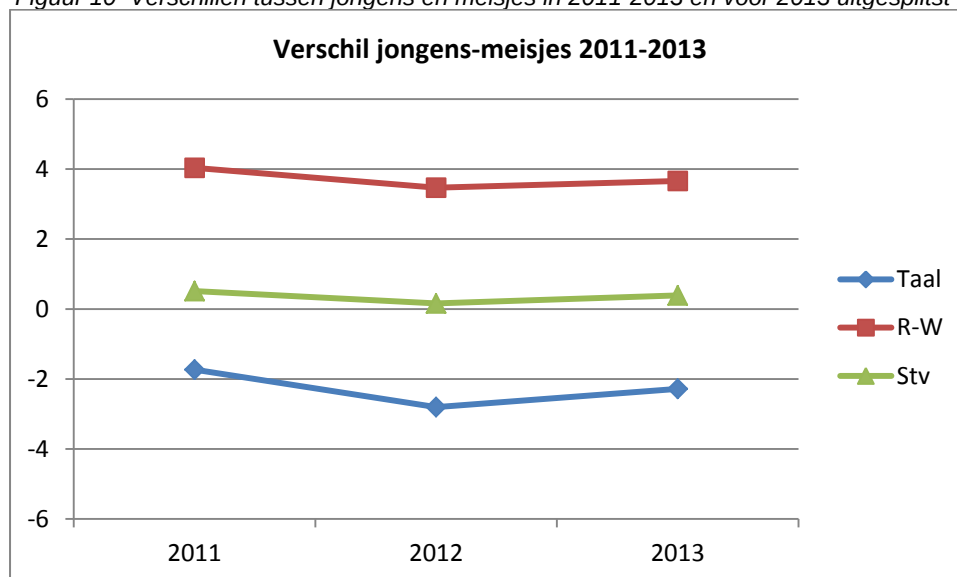
Figuur 9 Scores Studievaardigheden naar geslacht en leerlinggewicht

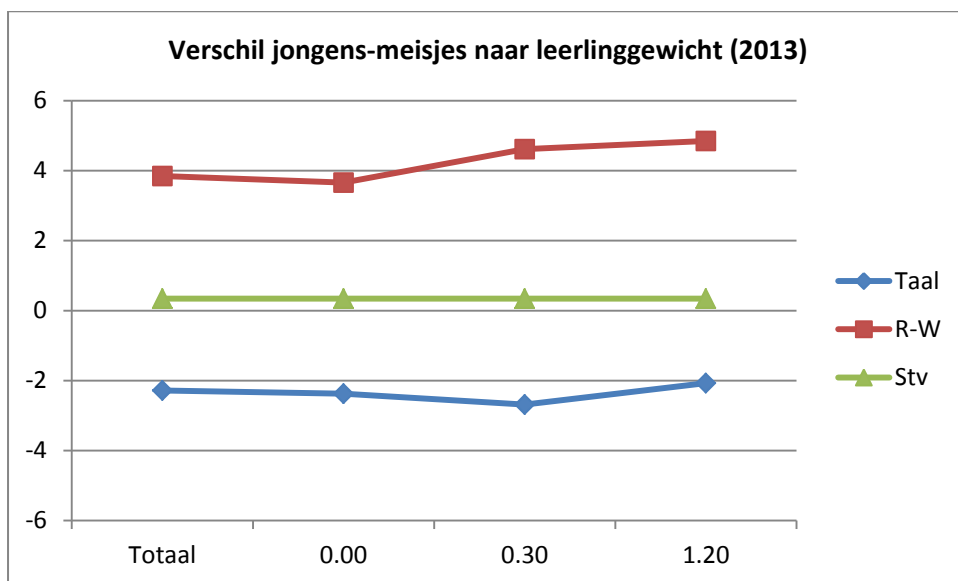

In figuur 10 kijken we nogmaals naar het wisselende beeld van toe- en afname van het verschil in gemiddelde standaardscore tussen jongens en meisjes. In het bovenste paneel van figuur 10 zijn voor de jaren 2011, 2012 en 2013 de verschillen tussen jongens en meisjes afgebeeld voor de drie onderdelen van de Eindtoets die meetellen voor de berekening van de standaardscore (Taal, Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden). Verschillen boven de nullijn zijn in het voordeel van de jongens (Rekenen en Studievaardigheden); verschillen onder de nullijn zijn in het voordeel van de meisjes (Taal). In het onderste paneel van figuur 10 staan de verschillen tussen jongens en meisjes op de Eindtoets 2013 uitgesplitst naar leerlinggewicht.

Samenvattend kunnen we zeggen dat jongens en meisjes op de verschillende onderdelen (gemiddeld genomen) verschillend presteren en dat dit geldt voor alle gewichtscategorieën. De 'voorsprong' van de meisjes bij Taal is in 2013 kleiner dan in 2012, maar groter dan in 2011. De 'voorsprong' van de jongens op het gebied van Rekenen-Wiskunde is het afgelopen jaar, na een daling in 2012, weer iets toegenomen. Ook bij het onderdeel Studievaardigheden lijkt het (zeer geringe) verschil tussen jongens en meisjes dit jaar iets groter dan vorig jaar. Over de achtergronden van deze veranderingen valt op basis van deze figuur weinig te zeggen. Dit zal nader onderzocht moeten worden.

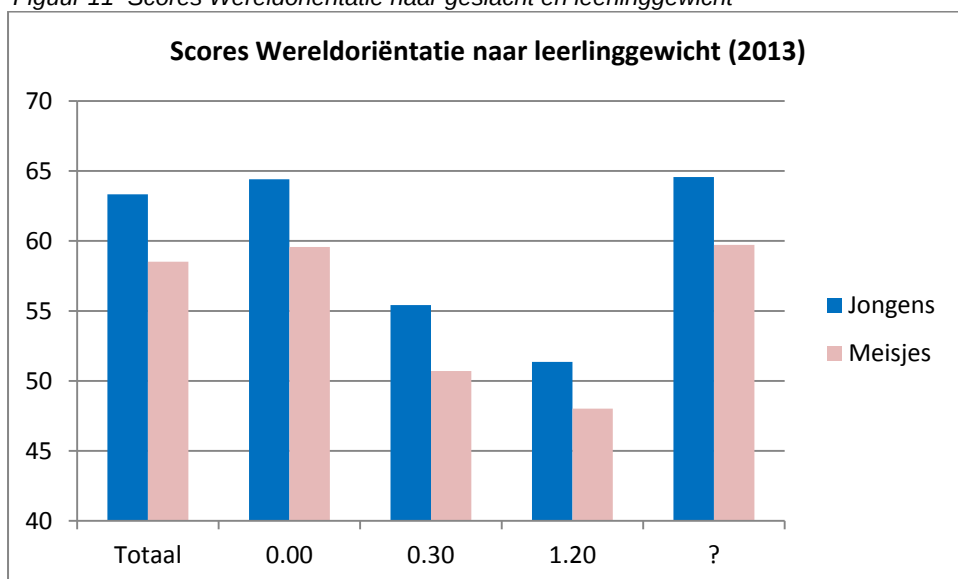
Figuur 10 Verschillen tussen jongens en meisjes in 2011-2013 en voor 2013 uitgesplitst naar leerlinggewicht

In figuur 11 staat een overzicht waaruit het verschil tussen jongens en meisjes op het gebied van Wereldoriëntatie kan worden afgelezen. Wereldoriëntatie is een facultatief onderdeel. Het telt niet mee voor de standaardscore. Het onderdeel bestaat uit 90 opgaven: 30 opgaven Aardrijkskunde, 30 opgaven Geschiedenis en 30 opgaven Natuuronderwijs. De jongens halen op het onderdeel Wereldoriëntatie gemiddeld hogere scores dan de meisjes en dat geldt voor alle gewichtscategorieën. In 2013 is het gemiddelde verschil tussen jongens en meisjes 4,8 punten. In 2012 en 2011 bedroeg het verschil 4,7 punten.

Figuur 11 Scores Wereldoriëntatie naar geslacht en leerlinggewicht

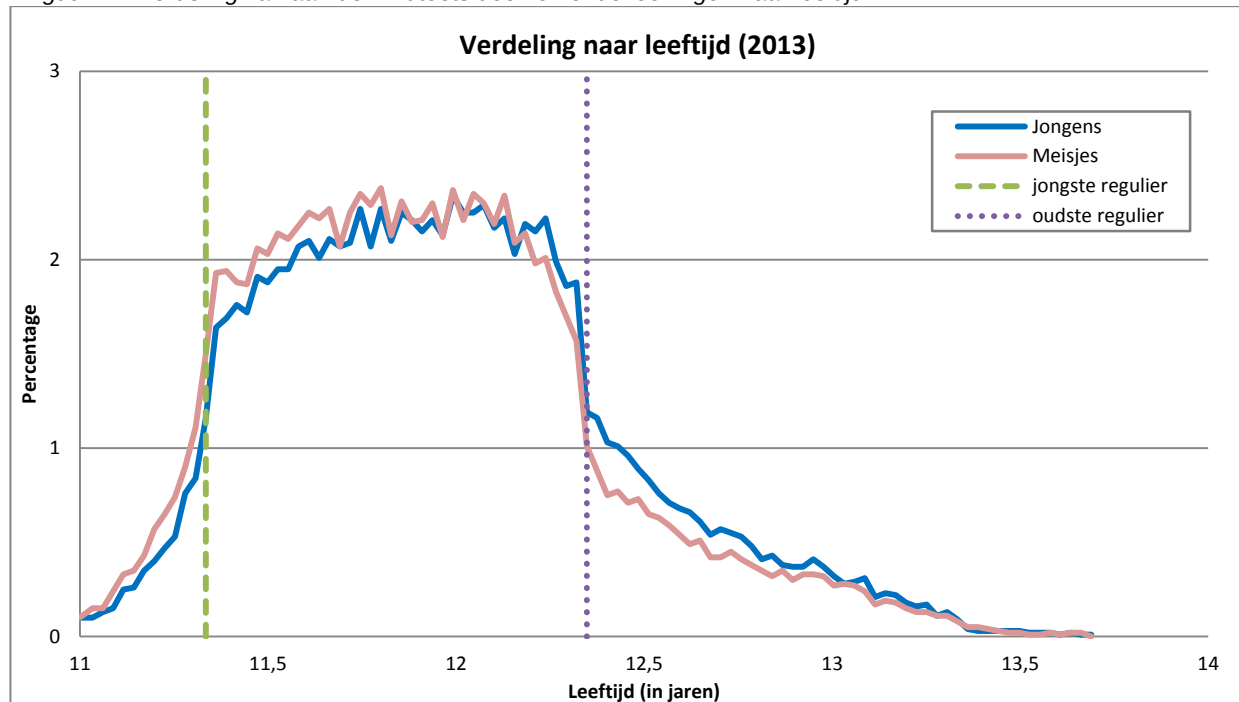

5 Verschillen in leeftijd en de scores op de Eindtoets

De leerlingen in groep 8 zijn niet allemaal even oud. Is er een verband tussen leeftijd en de hoogte van de score op de Eindtoets Basisonderwijs?

In figuur 12 staat de verdeling naar leeftijd van de leerlingen die in 2013 deelgenomen hebben aan de Eindtoets, afzonderlijk voor jongens en meisjes. De leeftijd op de horizontale as is uitgedrukt in eenheden van een half jaar. Volgens de regelgeving die gold vóór de invoering van het Basisonderwijs (begin jaren '80) werden leerlingen pas tot de eerste klas toegelaten als ze zes jaar werden voor 1 oktober van het lopende jaar. Als die regel nu nog zou gelden, zouden de leerlingen die in februari 2013 in groep 8 zitten, geboren moeten zijn tussen 1 oktober 2000 en 30 september 2001. De twee verticale stippellijnen in de figuur komen met deze data overeen. Uit de scherpe stijging en de scherpe daling van de twee curves rond die stippellijnen kunnen we concluderen dat de regel in de praktijk nog steeds wordt toegepast. Leerlingen ouder dan 12 jaar en drie maanden (rechts van de rechtse stippellijn) zijn leerlingen die om een of andere reden vertraging hebben opgelopen, ze zijn bijvoorbeeld later begonnen in groep 3 of zijn gedoubleerd. Leerlingen jonger dan 11 jaar en drie maanden (links van de linkse stippellijn) zijn 'voorlijke' leerlingen die waarschijnlijk eerder aan groep drie begonnen zijn dan volgens de oude regelgeving toegestaan was of die een klas hebben overgeslagen. Er zijn opmerkelijke zaken te zien in figuur 12. Ten eerste: er zijn meer 'voorlijke' meisjes dan jongens. Ten tweede zijn er bij de vertraagde leerlingen meer jongens dan meisjes. Tot slot zijn in de reguliere groep (tussen de stippellijnen) de jongens gemiddeld iets ouder dan de meisjes, want bij de jongste reguliere leerlingen zijn de meisjes in de meerderheid.

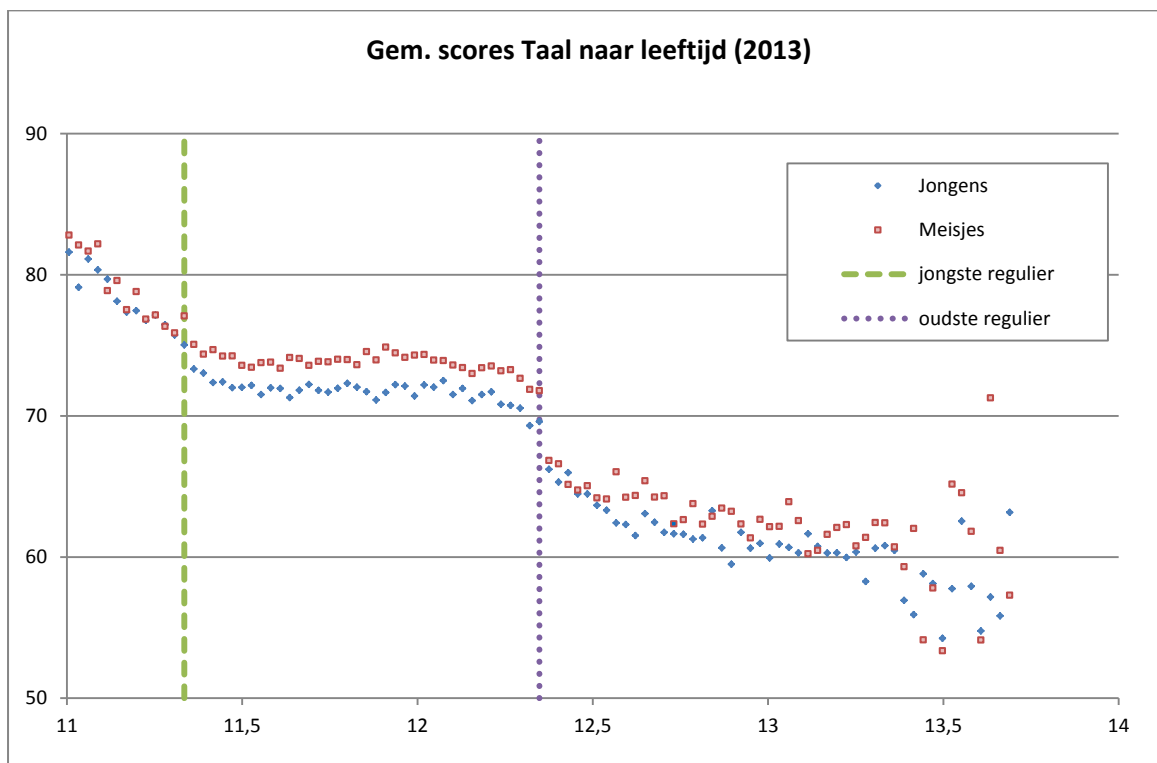
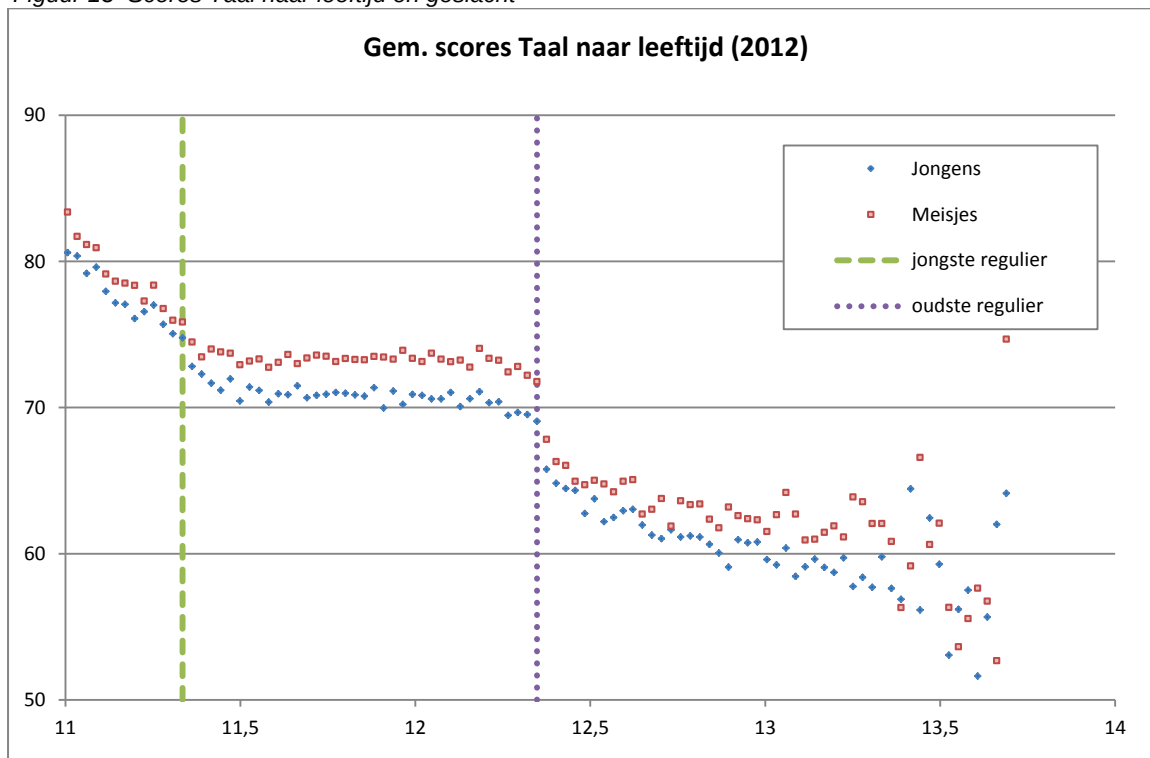
Figuur 12 Verdeling van aan de Eindtoets deelnemende leerlingen naar leeftijd

In de figuren 13 tot en met 16 staan per leeftijdsgroep de scores van jongens en meisjes op de onderdelen Taal, Rekenen-Wiskunde, Studievaardigheden en Wereldoriëntatie. Het 'uitwaaier'-effect aan de uiteinden van de plotlijnen heeft te maken met het kleine aantal erg jonge en erg 'oude' leerlingen in groep 8. Het bovenste paneel van de figuur heeft steeds betrekking op 2012, het onderste op 2013. In alle figuren kunnen we zien dat de vertraagde leerlingen gemiddeld lager scoren dan de leerlingen die normaal zijn doorgestroomd. En op alle onderdelen scoren de 'voorlijke' leerlingen hoger dan de overige leerlingen.

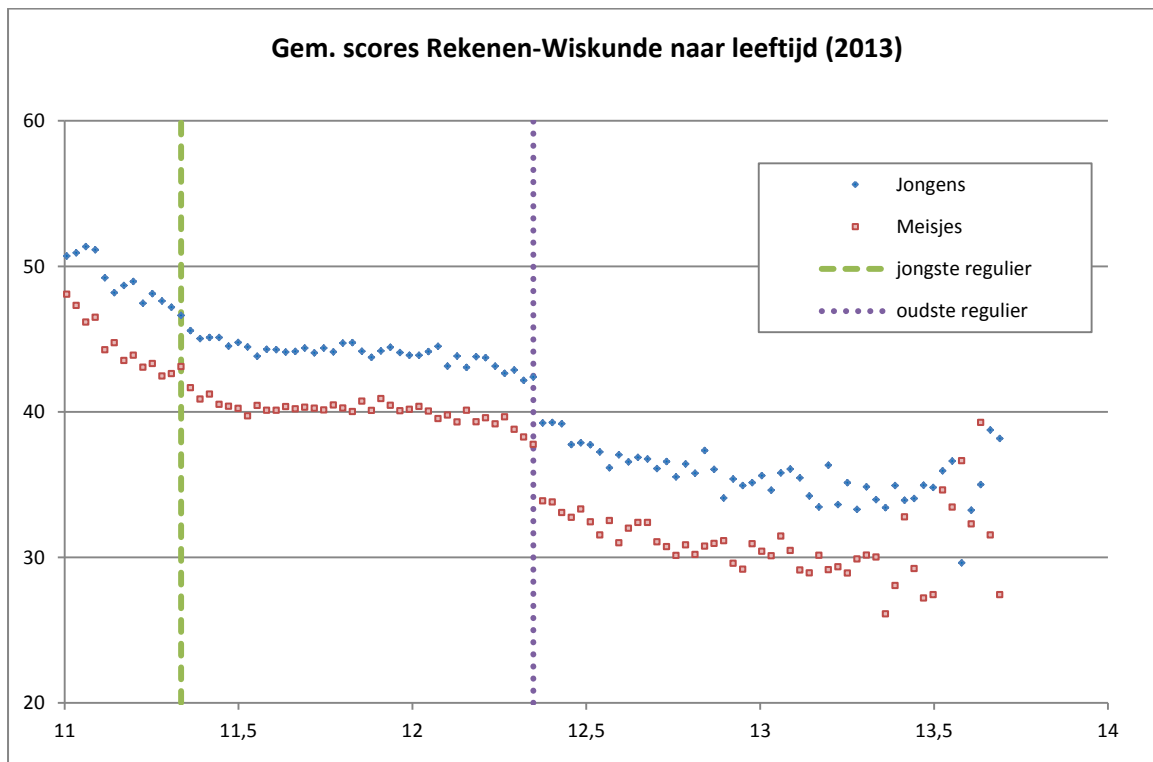
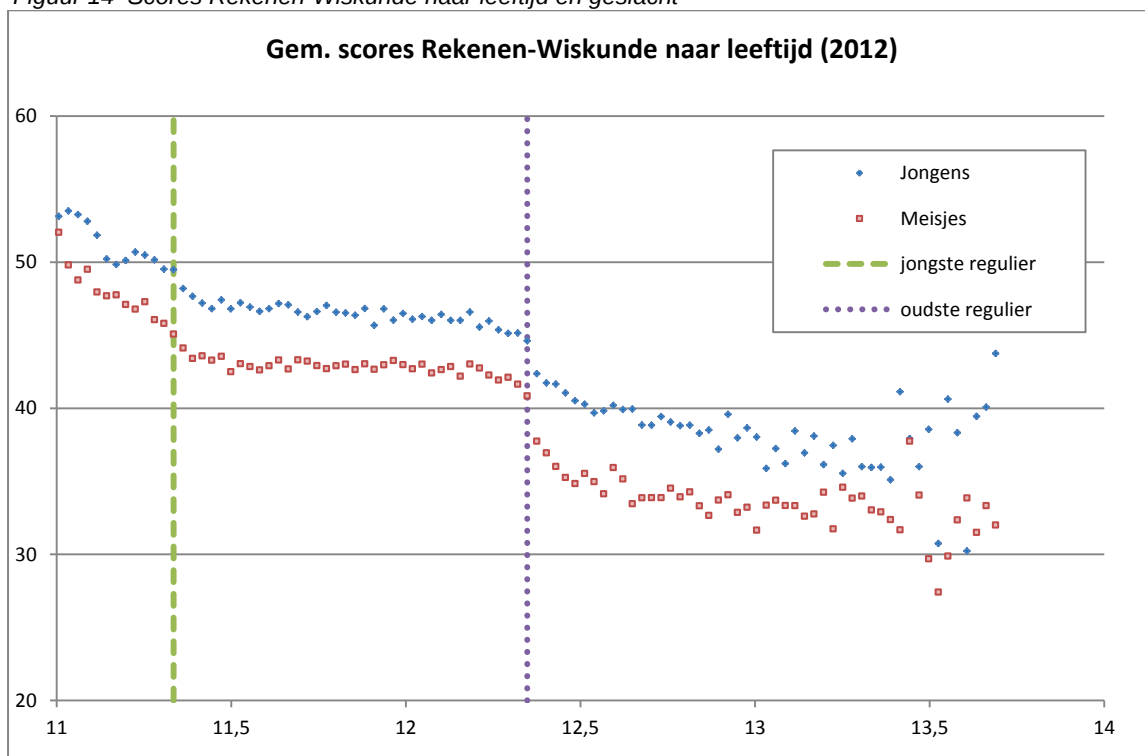
In figuur 13 staan per leeftijdsgroep de gemiddelde scores (aantal goed) van jongens en meisjes op het onderdeel Taal. De verschillen tussen jongens en meisjes zijn in 2013 in alle leeftijdsgroepen iets kleiner geworden dan in 2012. Bij de reguliere groep, tussen de twee stippellijnen, is te zien dat de scores van vooral de jongens in 2013 iets hoger zijn dan in 2012. Dit hoeft echter niet te betekenen dat hun taalvaardigheid is toegenomen. Het verschil kan ook worden veroorzaakt door een verschil in moeilijkheid van de opgaven of door de onvergelykbaarheid van de deelnemende groepen in 2012 en 2013.

Figuur 13 Scores Taal naar leeftijd en geslacht

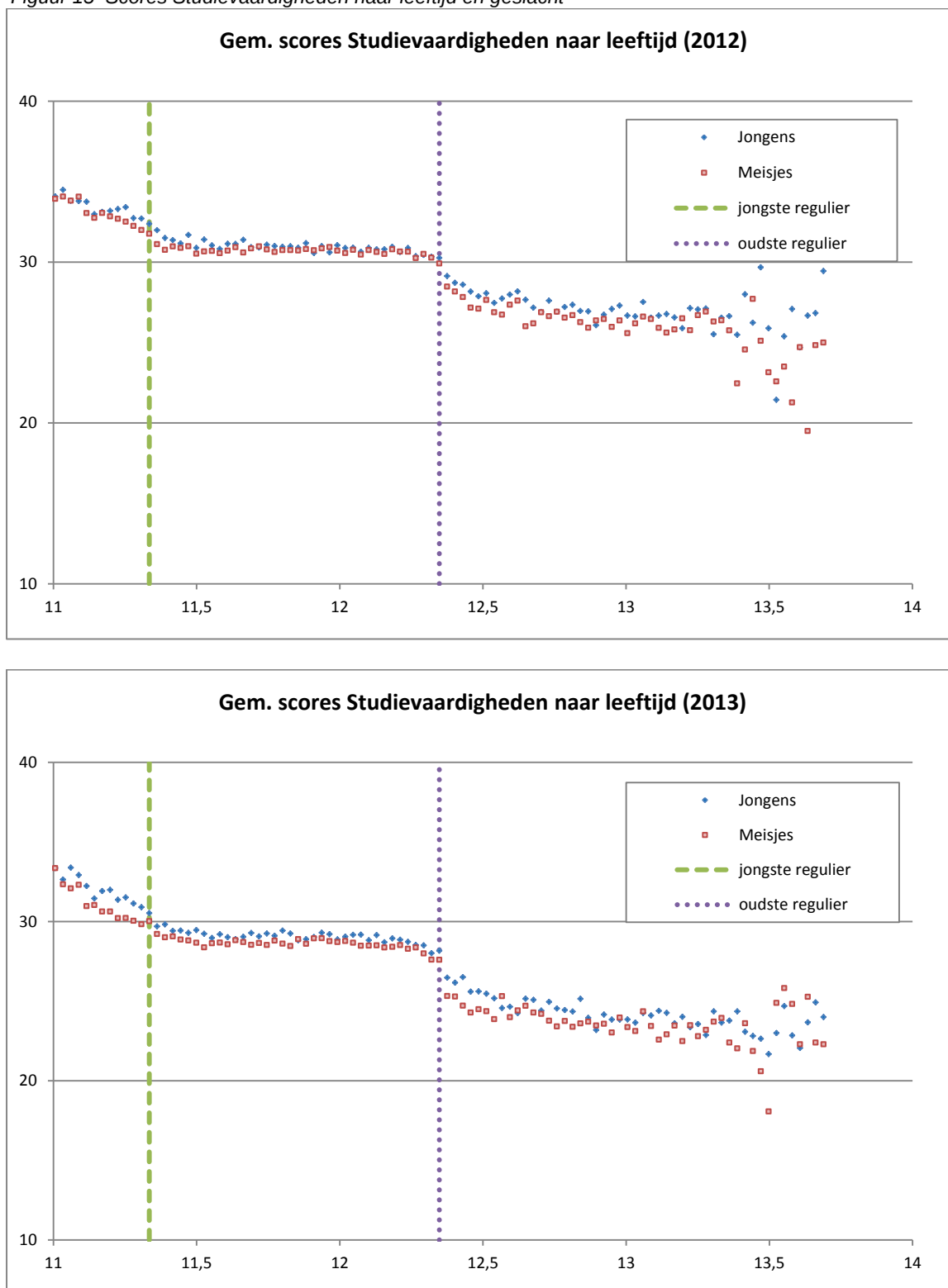
In figuur 14 staan per leeftijdsgroep de resultaten van jongens en meisjes op het onderdeel Rekenen-Wiskunde. De verschillen tussen jongens en meisjes zijn voor alle leeftijdsgroepen duidelijk. De reguliere groep (tussen de stippellijnen) heeft in 2013 lager gescoord dan in 2012. Dit geldt voor de meisjes nog meer dan voor de jongens.

Figuur 14 Scores Rekenen-Wiskunde naar leeftijd en geslacht

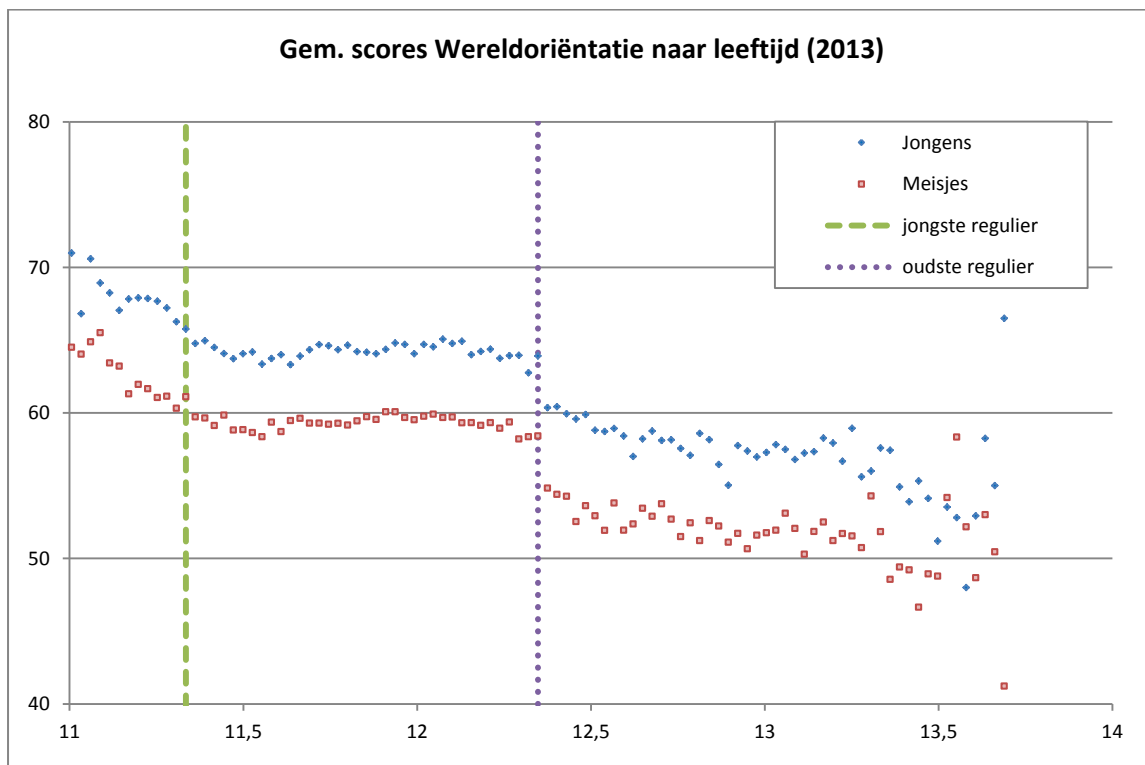
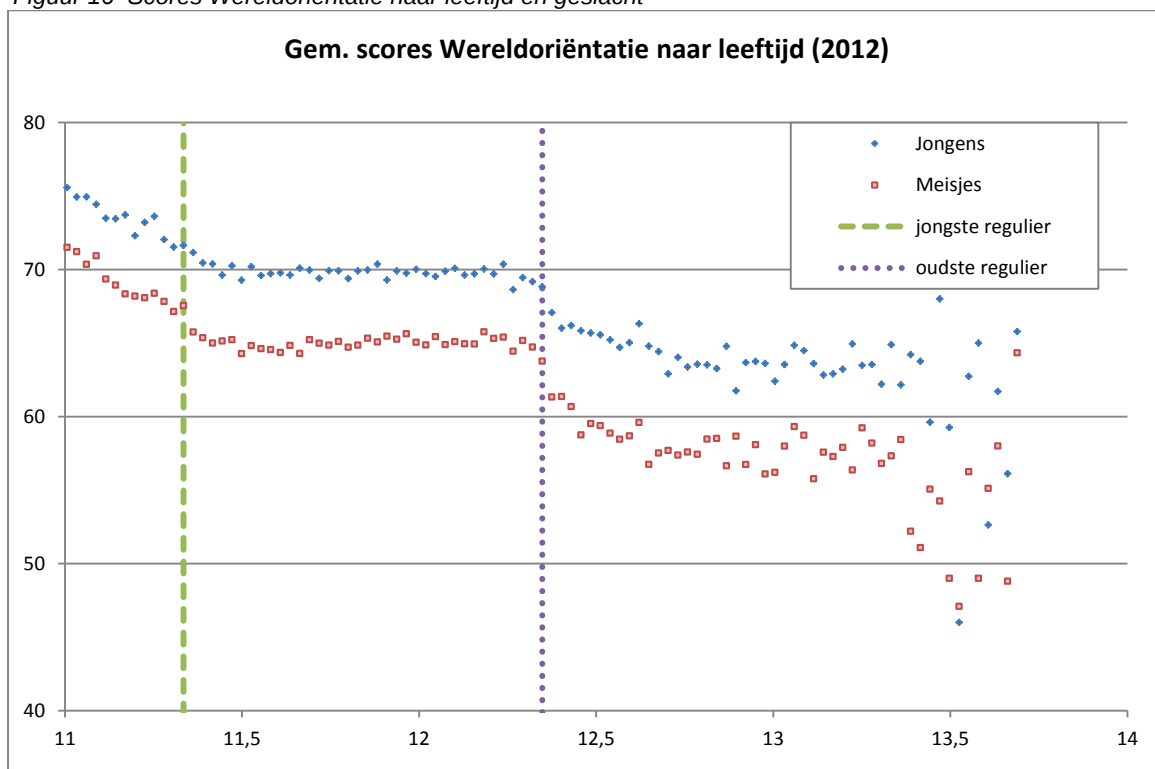
In figuur 15 staan per leeftijdsgroep de scores van jongens en meisjes op het onderdeel Studievaardigheden. De (kleine) verschillen tussen jongens en meisjes lijken in 2013 ten opzichte van 2012 in alle leeftijdsgroepen iets groter te zijn geworden, in het voordeel van de jongens. Het gaat echter nog steeds om een miniem verschil.

Figuur 15 Scores Studievaardigheden naar leeftijd en geslacht

In figuur 16 zijn per leeftijdsgroep de gemiddelde scores van jongens en meisjes op het onderdeel Wereldoriëntatie weergegeven. Ten opzichte van 2012 zijn de gemiddelde scores flink gedaald, met ongeveer 5 punten. Dit geldt zowel voor jongens als voor meisjes. De onderlinge verschillen zijn in 2013 vrijwel onveranderd gebleven.

Figuur 16 Scores Wereldoriëntatie naar leeftijd en geslacht

6 Samenvatting

In deze 'Terugblik en resultaten' gaat het over de prestaties van leerlingen op de Eindtoets Basisonderwijs. We vergelijken de scores die in 2013 behaald zijn met scores van vorige jaren. Ook besteden we aandacht aan verschillen tussen jongens en meisjes, aan het landelijke beeld en de vier grote steden, aan de prestaties van 'vroeg' en 'late' leerlingen en aan leerlingen met of zonder leerlinggewicht of een speciale deelnemerscode. Hieronder vindt u een korte samenvatting van de bevindingen.

In 2013 behaalden de leerlingen die aan de Eindtoets deelnamen een gemiddelde standaardscore van 535,0. Dit is een half standaardscorepunt lager dan in 2012, toen de gemiddelde score 535,5 was. Betekent dit dat de leerlingen in 2013 minder vaardig zijn geworden? Met deze conclusie dienen we heel voorzichtig te zijn. Ten eerste zijn de verschillen klein. Daarnaast nemen er weliswaar veel leerlingen deel aan de Eindtoets, maar dat zijn van jaar tot jaar niet telkens volstrekt vergelijkbare groepen leerlingen.

Het gemiddelde van de G4, de groep van vier grote steden (Amsterdam, Utrecht, Rotterdam en Den Haag), is in 2013 net als voorgaande jaren lager dan het landelijk gemiddelde (533,3 voor de G4 versus 535,0 landelijk). Dit wordt verklaard doordat de scholen in de grote steden relatief veel leerlingen met een hoger leerlinggewicht herbergen. Naarmate leerlingen een hoger leerlinggewicht hebben, daalt hun gemiddelde standaardscore op de Eindtoets aanzienlijk. Omdat in vergelijking met de landelijke verdeling het aantal leerlingen met een hoger leerlinggewicht in de G4 relatief groot is (ruim 26% van de leerlingen in de G4 heeft het gewicht 0.30 of 1.20 versus 12% landelijk), heeft het lagere gemiddelde van die leerlingen zijn weerslag op het totale gemiddelde van de vier grote steden.

Als we kijken naar de verschillen tussen jongens en meisjes op de Eindtoets, zien we dat net als in voorgaande jaren jongens gemiddeld iets hogere standaardscores halen dan meisjes. Dit geldt voor alle gewichtscategorieën. Jongens en meisjes presteren op de verschillende onderdelen van de Eindtoets (gemiddeld genomen) duidelijk verschillend. Het verschil bij Taal is in het voordeel van de meisjes. Ten opzichte van vorig jaar is het in 2013 iets afgenomen. Bij Rekenen-Wiskunde en Studievaardigheden is er een verschil in het voordeel van de jongens (op het onderdeel Studievaardigheden is het verschil erg klein) en dat verschil is dit jaar iets toegenomen. De gemiddelde standaardscores van jongens en meisjes zijn door deze bewegingen iets verder uit elkaar gaan liggen.

Tot slot de eventuele effecten van het verschil in leeftijd op de hoogte van de scores op de Eindtoets Basisonderwijs. Op alle onderdelen scoort de groep vertraagde leerlingen gemiddeld duidelijk lager dan de groep leerlingen die normaal doorgestroomd is. De 'voorlijke' leerlingen scoren op alle onderdelen hoger dan de overige leerlingen.

Elk jaar publiceert Cito in de laatste week van april het document 'Terugblik en resultaten'. De gegevens voor de Terugblik komen pas beschikbaar als de laatste digitale afnames zijn verwerkt, in de tweede week van april. Dan hebben we precies genoeg tijd om de tabellen en analyses op te leveren die al sinds jaren in de Terugblik staan.

We vinden het erg jammer dat in deze korte periode de gelegenheid ontbreekt om wat dieper in te gaan op kwesties die in een bepaald jaar actueel of opvallend zijn. Zo hebben we bijvoorbeeld sterke aanwijzingen dat in 2013 – door het aanbieden van een papieren Eindtoets Niveau? – de samenstelling van de deelnemersgroep veranderd is ten opzichte van eerdere jaren. Het nader onderzoeken en beschrijven van de (effecten van de) samenstelling van de deelnemersgroep lukt echter niet meer voor eind april, als deze Terugblik moet verschijnen.

We hebben besloten om de 'Terugblik en resultaten Eindtoets 2013' gewoon eind april uit te brengen en deze vóór de zomer aan te vullen met extra analyses. Bij het verschijnen van de definitieve, uitgebreide versie zullen wij u daarop attenderen via onze website.